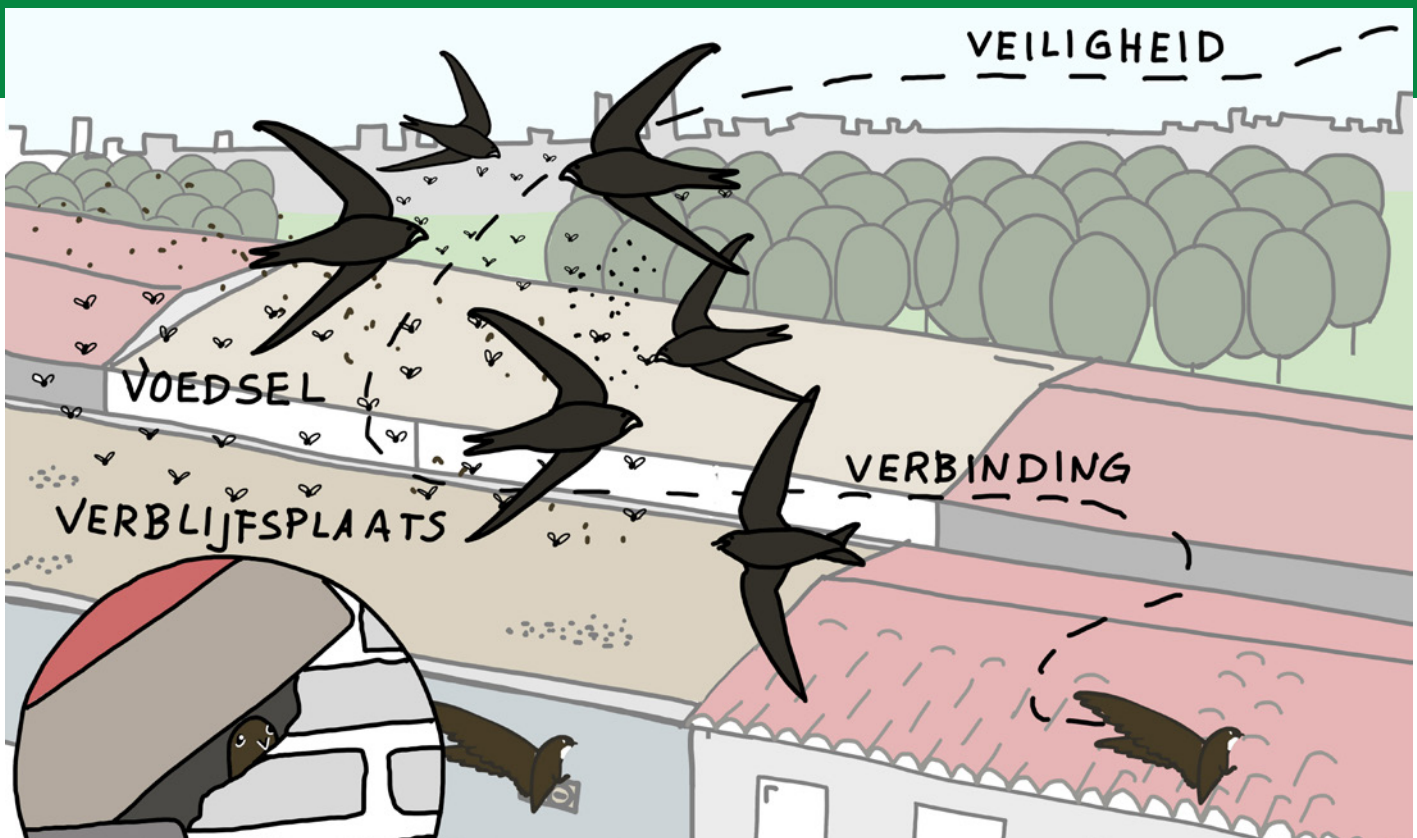

Gierzwaluw (*Apus apus*)

ecoprofiel gidssoort

De stad gezien door de ogen van een gierzwaluw, inclusief de 4 V's.

Het oorspronkelijke leefgebied van de gierzwaluw bevond zich in bergachtige gebieden en langs de kust, waar ze rotspleten als broedplaats gebruikten. Tegenwoordig staat de gierzwaluw in Nederland vooral bekend als een karakteristieke soort van oude binnensteden. De oude gebouwen en stenige omgeving bieden een perfecte habitat voor de gierzwaluw.

Rond de overgang van april naar mei keren gierzwaluwen terug uit midden en zuidelijk Afrika, waar ze de winter doorbrengen. Als ze weer in het land zijn kun je niet om ze heen. Als kleine sikkelvormige straaljagers jagen ze in volle vlucht op vliegende insecten. De gemiddelde gierzwaluw vangt ongeveer 200.000 insecten per dag. Dit gebeurt vrijwel altijd in groepsverband, gepaard met het kenmerkende hoge en snerpande gefluit. Door hun zeer korte poten komen gierzwaluwen zelden op de grond, behalve tijdens de broedperiode. In juli-augustus migreren ze weer naar hun overwinteringsgebied in Afrika. Als gierzwaluwen ergens worden waargenomen, is de kans groot dat het gebied ook geschikt is voor vliegende insecten die profiteren van kruidenrijke graslanden en waterrijke gebieden zoals de steenrode heidelabel en het tweestippelig lieveheersbeestje.

Verblijfplaats

Voedsel

Verbinding

Veiligheid

■ Verbinding

Dispersiemethode: via de lucht.

Jonge en juveniele gierzwaluwen migreren als eerst, gevolgd door de mannetjes en als laatste de vrouwtjes, die achterblijven om vetreserves aan te leggen. Aangezien gierzwaluwen zich hoog door de lucht vliegend verplaatsen is verbinding via grondgebonden (groen)structuren niet van belang.

■ Voedsel

Gierzwaluwen eten uitsluitend vliegende insecten zoals muggen en vliegen, die in volle vlucht uit de lucht worden gegrepen. Afhankelijk van waar op dat moment de hoogste insectendichtheid is, kunnen gierzwaluwen vlak boven de grond tot op grote hoogtes jagen. Kruidenrijk grasland en waterrijke gebieden zijn favoriete foerageergebieden van de gierzwaluw. Hier jagen ze vaak door snelle lage vluchten te maken langs bermen, houtwallen, bosranden of oevers. Het weer speelt ook een grote rol in het voedselaanbod en het foerageergedrag van gierzwaluwen. Tijdens mooi weer is er een voorkeur voor open water waar zij grote aantallen insecten zoals muggen vangen. Tijdens licht winderige dagen daarentegen worden ze vaak aangetroffen boven de nestplek en vangen insecten die door de wind worden aangevoerd. Tenslotte verlaten niet broedende gierzwaluwen de kolonie tijdens slecht weer en leggen grote afstanden af op zoek naar geschikt foerageergebied.

■ Verblijfplaats

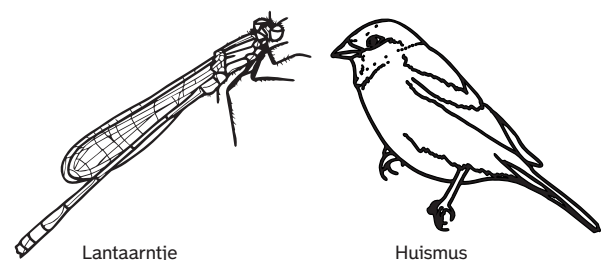
De gierzwaluw heeft een voorkeur voor gebieden met geschikte nestgelegenheden nabij een plek met een hoge dichtheid van vliegende insecten zoals waterrijke gebieden. De nesten van gierzwaluwen bevinden zich vrijwel altijd in bebouwing, voornamelijk in oudere binnensteden in gebouwen met pannendaken. Ook maken ze gebruik van spleten, kieren en gierzwaluwnestkasten. Voor de gierzwaluw is variatie in nestgelegenheden van groot belang. Hoe meer opties er zijn, zoals daken met dakpannen, kieren, spleten en nestkasten, hoe groter de draagkracht voor de lokale populatie. Bij voldoende geschikte nestgelegenheid broeden verschillende paren gierzwaluwen dicht op elkaar in een kolonie. Het is belangrijk dat verblijfplaatsen worden behouden, omdat gierzwaluwen zeer honkvast zijn en hetzelfde nest tientallen jaren kunnen gebruiken. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat geschikte nestlocaties schaars zijn.

■ Veiligheid

In geval van gevaar bieden de vaak nauwe openingen in gebouwen waarin gierzwaluwen verblijven veiligheid. Verder vertrouwen gierzwaluwen op hun snelheid en wendbaarheid om uit handen te blijven van roofdieren zoals de slechtvalk. Bij het verlaten van het nest laten ze zich 2-3 meter 'vallen' vanuit de nestopening. Het is dus belangrijk dat er onder de nesten geen obstructies zijn, zoals gevelbeplanting of openslaande ramen.

■ Meeliftende soorten zijn o.a.

- Lantaarntje
- Huismus
- Steenrode heidelibel
- Icarusblauwtje
- Tweestippelig lieveheersbeestje
- Bloedrode heidelibel

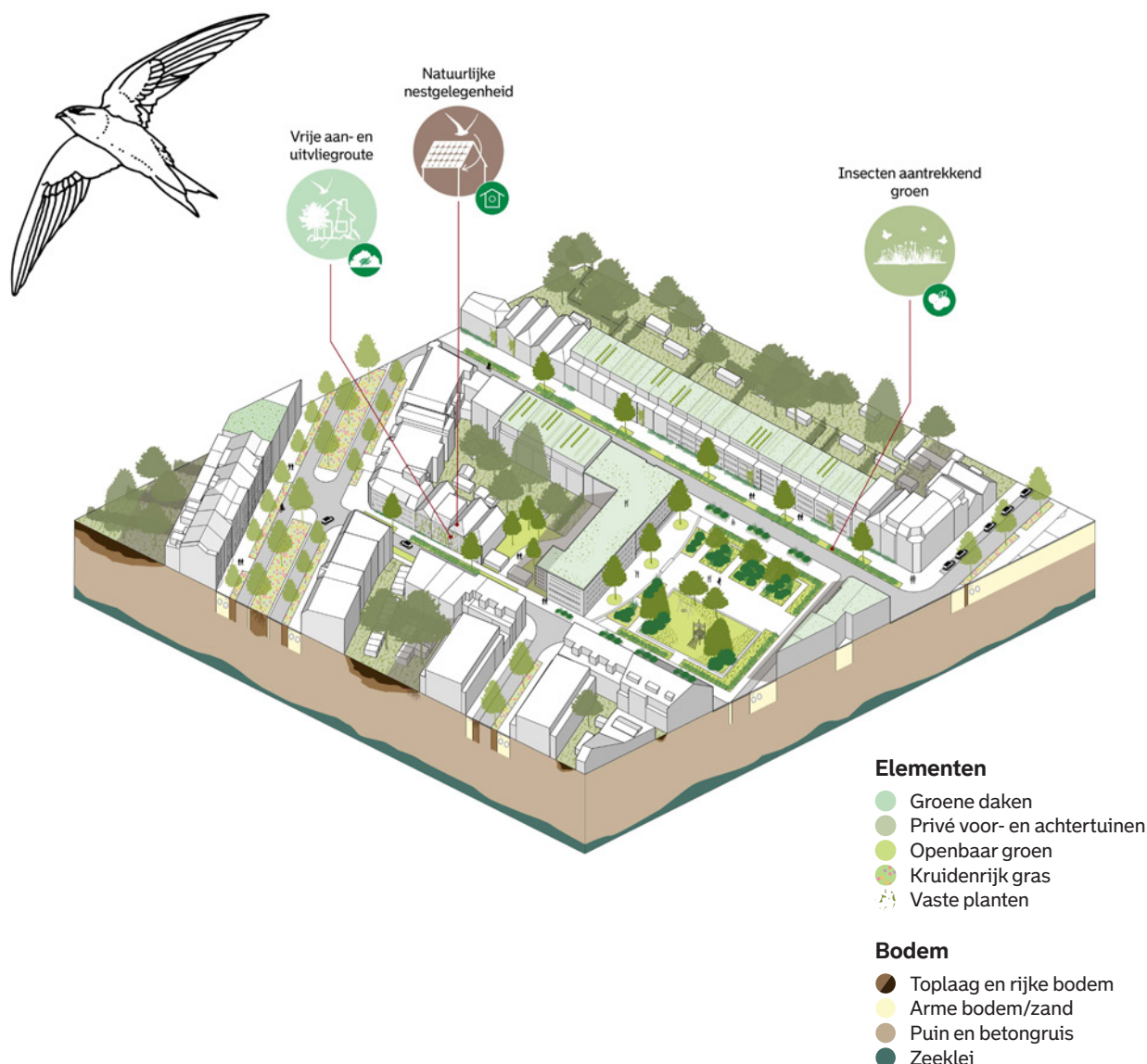

Lantaarntje

Huismus

■ Visualisatie

Gierzwaluw

■ Maatregelen

Om de gierzwaluw een plek te bieden in de stad is een set aan concrete maatregelen opgenomen (zie maatregelentabel). Uitgangspunt is het realiseren van de Basiskwaliteit. Dit houdt in dat alle 4 de V's aanwezig zijn die de gierzwaluw nodig heeft binnen zijn leefgebied. De maatregelen die horen bij de Basiskwaliteit zijn een minimale eis. De impact van de te nemen maatregelen hangt samen met de schaal waarop deze worden toegepast. Door bijvoorbeeld het oppervlak van een gekozen maatregel op te schalen, wordt de kans

groter dat een duurzame populatie ontstaat. Daarnaast wordt er een optie voor Aanvulling gegeven bij enkele maatregelen, die dienen als extra handvatten.

De volledige informatie van een maatregel vind je in de corresponderende factsheet. Daar wordt o.a. de technische en ruimtelijke inpassing behandeld. Lukt het niet om alle V's een plek te geven in je project? Zet dan in op bijvoorbeeld één of twee specifieke V's. Kijk naar de omgeving - is er al geschikt voedselgebied nabij? Kies dan voor de andere V's: Verbinding, Veiligheid of Verblijfplaatsen.

■ Maatregelentabel

V	Basiskwaliteit	Aanvulling
 	Zorg ervoor dat minimaal 25% van de bebouwing verblijfplaatsen voor gierzwaluw bevatten.	Optimaal: Integreer nestgelegenheid in het ontwerp van het gebouw. Denk aan toegankelijke gevelpannen of gootbekisting met nestgaten. Alternatief: Plaats inbouw nestkasten in de gevels.
	Zorg voor minimaal 1000m² per hectare (10.000m²) aan insecten aantrekkend groen. Er dient ten minste een bloeihoog aanwezig te zijn van maart t/m oktober. Dit zorgt voor insecten die voedsel zijn voor gierzwaluwen.	Optimaal: Kies voor inheemse soorten. Deze bieden naast voedsel voor insecten ook een voortplantingsplaats voor veel soorten insecten. Alternatief: Zorg voor beplanting die nectar aanbiedt.
	Zorg ervoor dat onder het nest voldoende vrije ruimte aanwezig is (minimaal 2 à 3 meter). De vrije aan- en uitvliegbreedte moet minimaal één meter zijn.	